



Самур

№ 8 (232) 2010-йисан 30-сентябрь

1992-йисан январдилай акъатзава

ЦИЙИВИЛЕР

МАД СА КЪАЙГЪУДАРВАЛ

Азербайжандин Президент Илгъам Алиева виридалайни тIмил тир мажибар ва дибдин пенсия артухарун патал талукъ серенжемдиз къул чIугуна. Гила дибдин зегъметдин пенсия 85 манат жеда. Цийи къайдада пенсия алай йисан 1-сентябрдилай гисабна гуда. Кабминдиз цийи серенжемдихъ галаз алакьалу месляяр гьядун патал герек тир тапшуругьар ганва.

ЕС-ди ПУЛ ЧАРА АВУНВА

Азербайжандин энергетикадин стратегия вилик тухун патал Евросоюзди санлай чи уьлкведиз 14 миллион евро чара авун къарардиз къачунва. И йикъара гьа къарардив къадайвал 3 миллион евро чара авунва. Азербайжанди ЕС-дихъ галаз санал энергетикадин рекъай къве патанин разивал авай, комплекс ва ашкъара стратегия гьазурна кIанзава. И стратегияди энергетикадин игътиятрикай дуьздаказ менфят къачудай мумкинвал гуда.

САД ЛАГЪАЙ ДЕВИР ТАЪМИНАРНА

И йикъара КIлар районда эцигъзавай Шагъ дагъ ХъуьтIуьн ва Гатун Туризмдин Комплекседин сад лагъай девирдин эцигунар страховатун патал герек тир вири документар гьазурна куьтIягьна. Сал ла-гъай девирда ина 365 миллион евродин къимет авай эцигунар киле тухвана кIанзава. И девир 2013-йисан августдалди давам жеда. Комплекс страховатнавай тешкилатри и девирда дуьшубъ жедай белайрик хъайн зарар вахкун хиве къуьна.

VII ВИШ ЙИСАН КЪУРЪАН

Узбекистандин Мусурманрин Иларадин ктабханада VII виш йисан Къуръан хуьзва. Им халиф Усманаз махус Къуръан я. Къуръан Теймурленган вахтунда Узбекистандиз гьанвайди я. И къадим Аллагъдин ктабдиз килгун патал уьлкведиз агъзурралди туристар къведа.

АБУРУ ГАЗЕТДИН РЕХЪ ХУЪЗВА



Вичин агъалийрин къадар 3 агъзурдалай гзаф тир, республикада малаканин хуьр хъиз машгур тир, вичин абадвилерални акунралди вириниз сейли хъанвай Иванов-када 1500-далай гзаф лезгийр яшамеш жева. Дидед чIал вилин нинияр хъиз хвенва ина чи багърийри. Азербайжан ва урус чIала-

рални хъсандиз рахада абур. Сад лагъай гилер тир чун и хуьруьз илифиз. Фадлай чи рекъер хуьзвай Ивановкадин лезгийри. Ина яшамеш жезвай чи ватанэгълийрихъ галаз таниш хуьн чи мурад тир. Ингъе и гилера чун са кIвализ илифна. Исмаиллы райондин тIвар-ван авай

ксарикай тир Малик Салманован хизанди, адан мукьва-къилийри чун хушдаказ къабулна. «Самур» къачун чи эрзиман я, лагъана абур. Гьелелиг 30 касди газет кхъида. Ингъе йисан эхирдалди мад гилера хуьруьз илифун, жемиятдихъ галаз мукьувай таниш хуьн чи хиве туна абур.

КIЕЛДАЙБУР!

2012-йисан январдиз «Самур» газет акъатиз 20 йис жеда. 18 йис я Азербайжандин лезги газет тир «Самур» куь кIвалериз илифиз. Ам чи халкъдин чIал, меденият, тарих хуьн патал датIана женгина ава. Ам къетIенди хуьн патал чи журналистар кIевелай алахъзава.

Девирдив къадай газет акъудун квелайни гзаф аслу я, играми кIелдайбуьр! Гьукуматдин ва кьилдин ксарин патай са куьмекни авачир «Самур» газет хуьн ам кхъизвайбуьрн хиве гьатнава. Гъайиф къведай кар ам я хъи, чавай газетдин тираж 2 агъзур экземплярдилай артухариз жезвач. Ингъе

газетдин тираж 3 агъзур тахъайтIа, ам чапдай акъудун генани четин жеда. Са шумуд рангунин, хъсан еридин газетар чапзавай цийи аваданлухри чпин тиражар 3 агъзурдалай тIмил тир газетар басмадай акъудзамач. Гъавилай чна газетдин тираж артухарна кIанзава, тахъайтIа газетдин чап акъвазарунал къведа.

Лезги чIалан таъсиб чIугъзавай хайибуьр! Къевай ийир са тIалабун ава: Гъар касди гьич тахъайтIа са кIелдайди газетдив агудна, адав газет кхъиз турай. Чпихъ мумкинвилер авай ксар редакциядив агатзавач ва чна абурувай тIалабни ийидач. Чи авай-авачир умуд куьн я - 18 йисуз чухъ галаз санал хъайибуьр, чи газет кIелзавайбуьр, чухъ рикI куьвайбуьр! Гила куь куьмек чаз виликандайли генани пара бакара къведа. Гила чун гъар патахъай кIевера гьатнава. Газет акъуддай харжар лугъуз

тежедай къван пара хъанва.

И тилитдилай чна газет кхъинихъ кьил куьтава. Куь текаифар, куь чарар, куь телефондин зенгер виливди хуьзва чна. Азербайжандин гьич пише яшамеш хуьнилай аслу тушиз газет агакъарда чна квел. Чун гьар са райондиз, гъар са хуьруьз илифиз гьазур я.

Чун паталди гъар са кIелдайди, пул гана газет къачузвайди багъани я, играмини. Чна анжах куь куьмекдихъ вил куьтава. Гъар гилера квел къе куьне гьиле кунвай хътин газет агакъарна кIанзаватIа, вахт квадармир. Къуй им чаз синагъ хуьрай. Акван Азербайжаанда лезги чIалахъ рикI куьзвай, адан таъсиб чIугъзавай са агъзур кас мадни къажгъидатIа.

«Самур»



СМУГЪУЛ

ХАЙИБУРУН КЪУЛА

Азербайжандин лезгийр гзаф яшамш жезвай районрикай тир Исмаиллы тлебитдин гуьлуьшан чиерал, дагъларинни тамарин юкьва экля ханьва. Са шумуд миллетдин векилар яшамш жезвай и районда дегъ чаварилал бине кутунвай халкъарикай садни лезгийр я. Абур чара-чара хуьрера сигъдаказ, гъакни райондин меркезда яшамш жезва.

Гуьйчай вацун кьерехда, къашу тамарин къула, къакъан дагъларин ценерив гъай Смугъул (Ихътин твар алай хуьр Да-гуьстандани ава) хуьруьн тарихар 500 йисалай виниз я. Им хуьруьн къадим сихилри, гъакни къузъубурун ихтилатри субутзава. Ина лезгийрин ясабар, филискъар, мурагъар, игъйрар, къызыр, къайтагъ, къурушар, саманчи хътин сейли сихилрин векилар гзаф ава.

Къадим Смугъул (азербайжан Чалал Сумагъаллы) сурариллай винидихъ кутунвай. Хуьрел арабри, фарсарин вегъенай. Идахъ авсиятда садбур басрухрикай къил къакъудна Дагъстандиз куьч хъанай. Муькуьбуру гилан чкадал бине кухтунвай. Чилин къаникай хкатнавай гунгарин, хенчин къапарин къусари, дегъ сурарин тарихри Къафкъаздин Алба-ниядин девиррихъ ялзава.

Смугъувияр лацу суфатдин, расу чларарин, къакъан буйдин, иер къалубдин инсанар я. Пел ачух, рикл ахъа, къени къилихрин инсанар тир абурун зегъметдал рикл ала. Смугъувияр хъсан багъманчяри лежберар тирди хуьруьн багъларини никлери субутзава. Хпе-хъанвал, мадларвал абурун къадим пешейрикай я. Эхиримжи 30-40 йисан къене хуьр вичин савадлу инсанради сейли хъанва. Инай вузар акал-тарнавай 160-далай гзаф ксар акъатнава. Са гъавадин гегъенш ва иер къвалер абуру чпин багъларин юкьва эцигда. Гъар къвале чи хранвай халичяри сумагар ава. Хуьруьнбуру тланурдин, яни сагунин фар чрада. Ина мутъман патал пуд пилен пахлавар чрадай адетни ава. Къелечли лавашдин арада къерейдин хвехверни шекер кутуна ягълава дуьдгъвердал чрада.

Са къетенвал ава и хуьруьнбурухъ. Лезги члал, лезги адетар хъсандиз хвенва абуру. Лезги члалан къенивални вердчилвал къатлуда вуна абурун рахун-рай.

Гъвечлидалай чхехидалди вири дидед члаллахада. Азербайжан члал лагъайтла, гзаф нердиз чида виридаз.

Пуд йис идалай вилик хуьруьн мектебдин муаллим Магъсуд Хелилов «Самур» газетдин редакцияда хъайила чаз ихтилатна хъи, Исмаиллыда газет кхъиз къан-завайбур гзаф ава. Ада чаз Смугъулдиз илифун теклифнай. И теклиф къабулай чун кледдай-бурухъ галаз гуьруьшдиз рекъе гъатнай.

Смугъулда, Къалажуьда хъайи гуьруьшрин нетижа яз и хуьрериз, гъакни Жангъудиз чи газетар фенай. И гъилерани чун Смугъулдиз



И л и ф н а й .
Чкадин муаллимир къвенкве чаз хуьруьн «академиядиз» илифун теклифна.



ХУЪРУЪН «АКАДЕМИЯДА»

Садбур фикирзава жеди: хуьр гъинай, академия гъинай? Чна дуьшуьшдай икл лугъзвайди туш. 2007-йисалай и хуьруьн юкьван мектебда гъвечи академия кардик кутунва.

И къилай лугъун хъи, Смугъулдин юкьван мектеб неинки Исмаиллы райондин, гъакни республикадин къвенквечи мектебрикай я. Райондин 4 къвенквечи мектебрикай сад тир Смугъулдин мектеб алатай йисуз акалтарай 14 аялдикай 10 вузрик экечна. Алай йисуз мектеб куьтгъай аярикай 5 вузриз, 3 техникумриз къабул хъана. Абурукай 7 рушар я.

Мектебди физикадин предметдай иллаки чхеи агалкъунар къазанмишнава. Алатай йисуз мектеб акалтарай 18 аялдикай 9-да физикадай вадар къачуна. Ци 10 аялдикай 4-да и предметдай вадар, 4-да къудар къачуна. Райондин олимпиадаира дагъана

смугъувияр тафаватлу жезва.

Райондин образованидин отделдин гуьрметдин доскадал и мектебдай къве касдин шикил ала. Мектебдин директор Магъмуд Ширинован ва физикадин муаллим Арзу Мирзеевадин.

Мектебдин гъвечи «академиядин» президентни Арзу я. Ам и хуьрйай институт акалтарнавай сад лагъай руш я. 1990-йисуз АПИ-дин физикадинни математикадин факультет куьтгъана хайи хуьре муалливал ийиз эгечлай адахъ ина чхеи гуьрмет ва нуфуз ава. И дишегълиди мектебдиз цийи гъава гъанва, аярихъ руьгъ кутунва. Чара-чара предметар къанариз, аяриз ахтармишунини къвалахар киле тухуз чирзава. Абур ихътин са фикирдал гъизва хъи, илим зегъметдалди къазанмишна къанзавайди я, зегъмет члугуртла, тележегда абурукай алимар хъунухъ мумкин я.

Физикадай, географиядай, агрономиядай ва маса хилерай ахтармишунин эгечнавай аярини къвалахри рикл ахъайзава. Иллаки Сеймур Расулован реьбервилек кваз аяри фольклордин хилай гзаф крар киле тухуззава. Вишерради лезгийрин халкъдин мисалар къватл-нава абуру.



ЛЕЗГИ ЧІАЛАН ТАРС

«Самур» газетдин къвалахдаррихъ галаз мектебда хъайи гуьруьшдиз муаллимилайни къелзавайбурулай гъейри хуьруьнзгъилияри атанвай. Яшар къудкъадав агакънавай агъсакъалрикай Ханлар Асланован ва Шихсаид Эминован ихтилатра дидед чалахъ ялу авай. Вичи II синифда кледдай вахтунда лезги члалан тарсуна чирай са шиир хуралай къелай Шихсаид халуди вири мягътеларна. Шихсаид халу хуьруьн Касуба я. Адахъ галаз алакълу акъван хкетар ава хъи. Зегъметдал гзафни-гзаф рикл алай,

вичин 4 хчивни институтар акалтариз тунвай и касдин хкетар Арзу муаллимадивай хъиз хъсандиз садавайни рахаз жедач. Гила аяри и хкетар къватлава.

Магъсуд муаллимди 2012-йисуз вичин 20 йисан юбилей киле фена къанзавай «Самур» газетдикай, адан къвалахдаррикай малумат гайидалай ва лезги члалди рикл алаз шиирар къелайдалай куьлуьхъ виридаз газет кхъин меслат акуна. Дидед члалан къайгъудихъ гелкъвезвай и газет хуьн виридан буржи я лагъана.

Гуьруьшдиз атанвайбурукай са бязибуру лезги члалат кледунин четинвилек ихтилатна. Абуру газетдин къилин редактордивай мектебда гъарфари талукъарнавай са тарс гун талабана.

Нянин сятдин 1700-диз тарсунуз чара-чара синифрин аялар ва са шумуд муаллимини атанвай. Доскадин вилик экечна, лезги гъарфикай рахай Седакъет Керимовадин и тарс виридан рикл хъана. Тарсунин эхирда абуруз гъарфар гъикл къелна къанзаватла хъсандиз чир хъанвай.

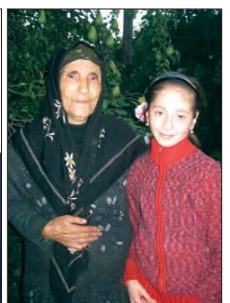
Смугъулда са югъ са легъзе хъиз алатна. Цудради марагълу инсанрихъ галаз таниш хъана чун. Абурукай сад вичи хъимондин багъ авай, 100-далай гзаф тараз къуллуьгъзавай, гъар тарцелай 100-далай гзаф лимон атлузвай Мирзали Мирзеев тир.

Ширван Ширинова-дин манийрин суракъ лагъайтла, чав мектебда агакънай. Адан хтудди, VI синифда къелзавай Бегърузеди вичин бадедивай ван хъайи бендер акъван хъсандиз лагъана хъи, чавай абурун къвализ тефена акъвазиз хъанач. Рикл ахъайдай кар ам тир хъи, Ширван бадедин риклелай алатай бендер

адан хтудри риклел хъизвай. «Баркала ваз, лезги баде, жуван хайи члал аманат яз вутуз хъана вавай жуван хтудрив» фикирна чна.

Смугъувияр чпин хуьрел рикл алай-бур, адал дамахзавайбур тирди Магъсуд муаллимди мад гъилера субутна чаз. Хуьруьн шикил ягъун патал са сятдин рехъ фена, къакъан пелел акъахна, адаз киалигиз туна ада чав. Лугъуз тежедай хътин иер акунар ахъа хъанвай чи вилик. Риклиз чини Смугъулдикай и хуьре гзаф дуьшуьш жезвай музула къувкедин ухшарар атана чаз.

Р.ГЪАЖИМУРАДОВА,
С.КЕРИМОВА



«ТЕХНОМОСТ» АГАЛКЪУНРИН ШЕГЬРЕДА

Югь-хьанлайи виле физай, шийи ва чьехи зинтуралди кьверзавай мадин тафаватлу жьелай Баку шегьерин архитектурадин кьелтевчилери ири ивичих алава. Эхиринде Ийсара жьелдин кьваллай шегьерин перва эр-тухарвай, шегьердин ичинин аламан хьсанурини кьомек тувай зинтурин ва объектрин кьазар пара хьлана. Илхини объектрин автомобилдин режер, шийи технологиядин менфит кььуна зинтавай муьквер, режер, абур галбуравай умумтар, чьехи кьанлайи элечьайи режер ва масабур ака-лава. И зинтур аралди гьалгайи лагьайтга, ичини прократрин тек са Азербайжандин шь, гьалтани кььепенатин улкьвейриз сейли хьанвай хьуси «Техномост» компания и.

Агаламурини шегьерин акатури патал яргьал Ийсара Кьелвай зегмет «Тутур» ичини шегьерин гьаф кььомекте прократ аралди гьалтани компания республикадин галухь компаниярин кьуде аваз ичи кььелкьечини тирин суб-уна.

Кье чи улкьевдин прократрин зинтурин секторда махсус чьа кьудайи «Техномост» кьаллай иши Ийсара 90-инсара аралди агала. Автомобилдин режерини, муькверини, чьехи имаратрини, вантин ва гьалудин гьиротехникадин объектрин прократ гьалтурвай и компания ичини тай авачир прократрини чьешлу и. «Техномост» хьсан еридин, галухь, жьомоникадин жингьелай файдалу тир прократ гьалтура абур вахтунда кьилин акудун кььумушини кар туш. Коллектив жьелдин кьамуна аваз физга, дуьмядин кььелкьечини прократрини компаниярин гьиротехникай менфит кььомекте, прократ алай авачини ири тгалайбир жьелди кььуна гьалтура.



Пешекари кьейи ийивайвал, «Техномост» прократрин инженерини кььелкьечини фикирреде, авачурини магьмелесинде, итибарлуниде, хьсан еридини мунадин, гьалтани эстетикадин жингьелай нериселди тафавату жьел.

«Техномост» прократрин компания чьих чьехи текриб авай 40 инженерини кьваллаша. Компаниян директор Натика Алиев и.

Бакуда и компания тувай хьсан гелер фа-фа гьалта. Абуьрж 9 режер галбуравай гьалкьа, чьехи кьанлайи элечьайи режер ва масабур ака-лава. Абуьр шегьерин транспортдин инфраструктура хьсанурини гьирини инсанурини релативтер ва куллайишерины гьалта, синтай ше-гьерини архитектура тамамарав. Агьалдик кьайи зинтурин чи шегьерини илкаи ярлухь туш.

Тбилиси проспектини Гь.Зерабиди кьуде галбуравай муьк.

Гьейбар Алиевин ва Зин Буьрма-дован Пшарихь гьалай прократрин галбуравай муьк.

Тбилиси проспектини Саламатде кьуде галбуравай муьк.

Зин Буьрмадован ва Атагуьржан тгалай гьалай прократрин галбуравай муьк.

«Екьсейио» муьмкандини муьквер гьай режер галбуравай муьквер.

Азербайжандин чьере-чьере районрини «Техномост» хьсан гелер гьалтава. Абуьрн арал Гьуйчайи шегьерда Гьуйчайи вантин, Шьехи районда Шиньайи вантин ичинини зинтавай муьквер, Астарда патрудини гьимирини муьк, Ханьри хьанал ва масабур аваз.

«Техномост» прократ кьилин акудувайи тешикатрини жьелде Азербайжан Республикадин Транс-портдин министрствонини «Азерио-сервис» ААО, Меллорациндин ва Чини Мейншаданни ААО, Бакудин Междурезь-тунини Гьуьлудин Порт, «Азеркур-тун» ААО ичини гьумушдини кардарив хьал, BP, SPC, Citic-Petrofin, International Id,



«Техномост» кьилин акудувайи карарик Сенечьадини ифргалди терминатини гьалтурини прократ, Астара, Туьржани ва Муькгалди поселора серьятдини кьудулугь патал портрин ва масабур объектрини зинтурини аваттава.

Заказчик «Азерио-сервис» ААО, кьилин порадчик «Tofini» компания тир «Баку-Кьуде» шегьер режер, гьалтани «Баку-Шамалхь-Муьгьалт» автомобилдин режерини 62-120 км-дини чьелкьа зинтавайи муькверини, гуьларини, чьехи кьанлайи элечьайи режерини прократрини и компаниян шир.

2009-инсуз Тувуь вантин ичинини зинтавай Азербайжандин вирьалдини кььакьан муькьелс, Сизандини кьумекчи рагьалдини станицахь физайи режерини, Бакудин метродини М.Алиевгоьван Пшарихь гьалай станицадини

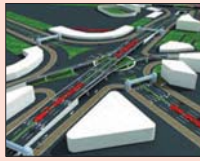
Натика Балабоган хьа Алиев 1955-инсан 25-февралдини Кьилар шегьерда ил-делиз хьана. Кьилар шегьерини 1-нуьрадин юькьан мектеб акьалтарина, Азербайжандин Энгинурини Инженерини Институтини муькверини, тунелрини ва метрополитенирини зинтурини инженерини факультетдини эькеина.

1977-инсуз институт акьалтарина «Азербайжан» Прократдини Институтини «Чьехи инженер, гьирини режер, прократдини кьилин инженер хьалти кьудуькра кьваллаша.

Ала Азербайжандин гьаф районра муькверини ва режерини прократ гьалтурини карда муькьал иши гьалтура ва авторини хьалт са кьадар прократрини релативтер гана.

1995-инсаяй хьусини «Техномост» прократдини компания кьилин инженерини кьваллахан Натика Алиев алай вахтунда компаниян директор и.

«ТЕХНОМОСТДИН» ПРОКРАТ



арьпортдини режерини ичинини алай хьалкьайи муькьелс прократ гьалтура. Пута поселокдини портунини прократ гьалтурвайи пешекари «Royal Holland» карарик хьалт галал санат Эьветда кардик кутуна кьангавай Бакудин Междурезь-тунини Алишеришадини портунини прократини ичинини кьваллаша.

Римд хьалтайи кар ам и хьан, компаниян кььепенатини улкьевирини заказчиккар аваз, Месела, Кььалхьстандини Актун шегьерда гьуьлудини кььелс агьалай чьа гьуьлудунини ва гьилар расай заводда гьуьлудини гьиротехникадини авачахь карда кутунини галал алаькьа прократ гьалтура. Актундин Междурезь-тунини Гьуь-тунини Алишеришадини Портунини кеферда гьешьарунини, Украиннада Киев-Юн автомобилдини ре кьилин са тай шийи гьуьлудунини прократрини гьуьлудунини гьалт гьалт гьалт.

Сьаькьелс КЕРИМОВА

«САМУР» КХЪИЗВА

ЖАНГЪУДА



Республикадин маса районо хъиз Исмаиллыдани 1992-йисалай лезги члал актывазвай «Самур» газет рикл алаз, са цларни тутуна келзавайбурун къадар къвердавай пара жезва. Ихъгин ксар Жангъу хурун юкьван мектебдани ава. Абурукай сад мектеб-

дин директор, химиядин ва лезги члал тарсар гузвай Идрис Азизов я. Дидед члал багъаз къазвай и касди лезги шаиринни кхъирагрин эсерар багъаз къада. Мектебдин азербайжан члални литературадин муаллим Тагъир Бекирова лагъайтла, лезгидалди шиирар кхъизва. Датлана лезгийрин тарихар чирунихъ ялзавай биологиядин муаллим Новруз Къулиева «Самур» газет рикл алаз келзава.

И мектебда кыле фейи гуьруш виридан рикляй хъана. «Самурдин» къвалахдарар иниз атунихъди шад хъайи муаллимрикай Первиз Азизова, КъаDIR Зульфийкарова, Шакир Фейзуллаева, Шакир Магъмудова, Жаваншир Халилова ва масабур «Самур» кхъида лагъана гаф гана.

ЕНИКЕНТДА

Чи республикадин лезгийр яшамыш жезвай районрик Агъсуни акатыва. Райондин меркезда ва адан хуьрера гзаф лезги хизанар ава. Еникент ва Гурсулу хуьрер лагъайтла, лезги хуьрер я. Еникент (адан куьгъне твар Сефербине тир) хуьрун 56 хизандикай 50 хизан лезгийр я. Гурсулуда лезгийрихъ 40 къвал ава. И къве хуьре вишералди агъалияр яшамыш жезва.

Рикл ахъайдай кар ам я хъи, Агъсудин лезгийри дидед члал, халкъдин адетар хъсандиз хвенва. Гагъ-гагъ чел агакъзавай «Самур» газет ина гъилляй-гъилиз физва. Авайвал лагъайтла, Агъсудин келзавайбуру «Самур» къачун тавунин тахсир редакциядални ала. Абуру алагай йисара са шумудра чавай райондиз илифна чпихъ галаз гуьрушмиш хъун, газет кхъинин компания тешкилун тлалабнайтлани, чавай вахт жагъурна и кар кылиз акъудиз хъаначир. Гила чун и кардив мукьубай эгечда. И карда чаз куьмек гуда лагъайбурукай садни райондин твар-ван авай интеллигант Агъарза Омаров я. Еникент хуьре адан къвализ илифай, инин лезгийрин ацкъун-къарагъун вишералди акур чун члалахъ хъана хъи, ина «Самур» газет кхъиз кланзавай ксар ава.



Dağların başında var eski bir yurd
Yastığı qayalar, yorğani bulut.
Sağında Tal çayı, solunda bağlar
Döşündə buz gibi sərin bulaqlar.
Sıldırım dağları verib baş-başa
Sanki pələng yatıb hər oyuc daşa
Dolanır başında qızıl quş, qartal,
İncə bir həzinlik, şirin qili-qal
Yaşıl təbiəti gətirir cana
Mümkünmü gəlməmək orda həycana?

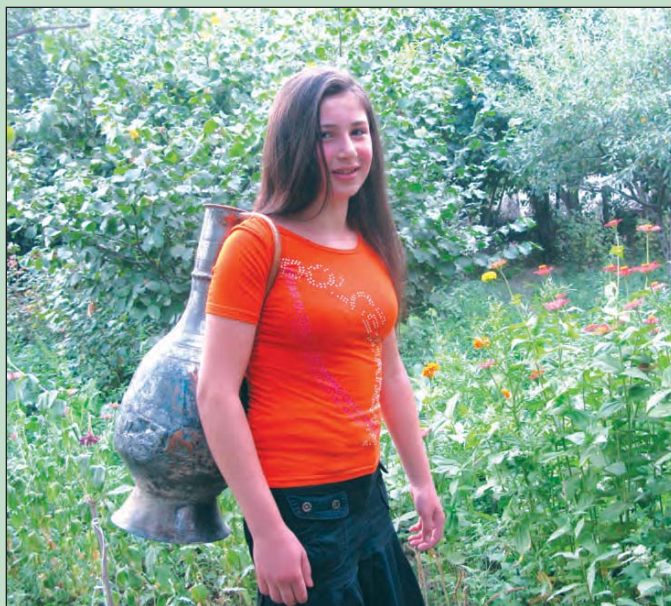
Əyri yolu ilan kibi görünür,
Ətəyində ağ bulutlar sürünür
Məşəsinə qonaq gəlir gecə ay
Sanki dağlar örtür sarı kalağay
Kəntlərində söhbət olur, saz olur,
Yaman günün ömrü burda az olur.
Küləkləri qarlı paltar geyəndə
Kəklək düşür, turac düşür kəməndə
Səya gəlməz lələ üzlü qızları
Qumral saçlı, ala gözlü qızları...

Bu yerlər gözdür gözəlliklərin
Quş qanad açmayan boş üfqlərin
Qarlı kəmərləri qızaran zaman
Məyər mümkünmüdür olmamaq heyrən?
O güllü, gülşənli çəmənlərə
Şair təbiətli yaşıl diqlərə.

Qəmə bu yerlərin ləzgi qızıdı,
Vuruş cəbhəsinin bir yıldızıdı
Hənuz keçirməmiş on səkkiz,
Güllü baxçasına tökülmüşdü qar:
Atası bəylərin qurbanı olmuş,
Anası ağlayıb saçını yolmuş.
- Sibir çöllərinə sürülən zaman
Həmənlərdə söylədiyim qızıl partizan
Görənlər deyir ki, dar ağacından
Asıldı... Qəməri uzun bir zaman
Çiçəklə dağlarda bəslədi yadlar,
Ona yoldaş oldu duman, çoğun, qar...
Ancaq inqlabın eşən yelləri
Qızdırdı qoynunda yetim Qəməri:
Mən kiçik çoçuqdu, yaşım pek azdı,
Yaxşı yadımdadır güllü bir yazdı,
Silahlı atlar nizamə durdu,
Qəmə də bir ata qalxdı, oturdu.
- Arş - dedi - irəli! - Dayanın, dedim,
Mən gedəcəyəm - deyə, yürüdüüm.
O, bir mənə baxdı, bir də dağlara,

ARXİVDƏN ÇIXARMİŞIQ

LƏZGİ QIZI



Dedi; - Sən uşaqsan, biz qaçaqlara
Güllə yağdıрмаğa qoşuruq. Bilsən,
Yorğanımız duman, yerimiz çəmənlər,
Olacaq... Bəlkə də dönmədik, - dedi
Səni əldən salar dərə-dik, - dedi.

Yox dedim: sorunuz bir uşaqlara
Mən çox dırmanmışam uca dağlara
Sarı yol, Boz təpə, Şahdağ, Qoşqar
Yayın istisində mənə verib qar.
Mən hələ Göygözü demirəm sizə,
Kəpəzin başında, göylə, üz-üzə
Öpüşür bulutlar, dumanlar ilə
Dağlar gəzmışəm ki, çobanlar ilə
Orda adam deyil, quş da az olur

Bizə yay gələndə orda yaz olur.
Əlimlə dağlarda bulaq qazmışam,
Qoca qayalara yazı yazmışam.
Mən də çox görmüşəm otu, çəməni
Gəlin bu səfərdən etməyin məni.

Qəmər gülmüşədi süzərək məni:
- Yaxşı gələn səfər alarıq səni,
Dedi, - məhmizlədi onlar atları
Dəstəni gizlətdi toz bulutları.

Böylə döyüşlərin birində mən də
Düşməni salmaqçın qızıl kəməndə
Qəmərlə bir gün səfərbər oldum.
Çoçuqçən yaraqlı bir əskər oldum.

Bəyaz bir gecədə alınımız açıq
Sarılıq atların ipək yalına
Arxamızda qalan oba, alaçiq
Oxşadı ağ üzün qara xalına.
Həzrin meh gəlirdi havalar sərin
Hamıdan öndəydi atı Qəmərin...

Dağların başında demirdən mətin,
Bir kaha var, yolu keçilməz, çətin.
Bura Şeyx oğlunun yataq yeridir
Atadan, babadan qaçaq yeridir.
Bir gün Kor Kazımla verib baş-başa,
Qoşa dirşəyini söykəyib daşa.
Demiş; şəhərlərə salmasam tufan,
Çayların yerində axıtmasam qan,
Əmdiyim süd mənə halal olmasın
- Sonu ciddləşdi hamın iclasın -
- Bu da bir gündürmü, dedi, Kor Kazım
Yeter kişilərə ləçək nə lazımdır?
Tərix səhnəsindən adı silinir
Böyük adamların, böyük kəslərin...
- Sakit ol, böyük bir dəstə görünür,
Deyən qaralçı qaçaq Əsgərin
Xəbəri iclası qoydu yarımcıq...
Biz dağa çıxdıqca dərədən sıx-sıx
Axaq bulaqların səsi gəlirdi
Dəstəmiş yüksəlir və yüksəlirdi.

Qaçaqlar gecələr yuxu dadmayır
Gözləyir yolunu bizim dəstənin...
Kim bilir imdəcə hanki təpənin
Dalından çıxacaq yaraqlı düşmən?

Açıldı güllələr, düşdü xar-ha-xar
Qəmə yaralandı... Biz aralandıq,
Onlar yaralandı, biz aralandıq.

Qəmə heç düşməni dilimdən mənim?
Ah onu vurmışdu, kinli düşmənim?
Qəmə yaralısan deyilmi, qoldan?
- Eyb etməz yoldaşım, bu çətin yoldan
Mən yaralandım, səni dönməyən,
Yanar atəş olun, əsla sönməyən,
Qəmə sol qolundan aldısız zərbə
Biz qalıb hücumla girişdik hərbə.

Cəfər XƏNDAN
"Şərq qadını" jurnalı,
№ 9-10, may, 1935.

“САМУРДИН” МЕКТЕБ

ДУЪНЪЯДИН МЕКТЕБРА



РОССИЯ

ИРАН

ТЕЖРИБА КЫЛЕ ТУХУЗВА

Россиядин 20 процент мектебра, яни 18 региондин 12 агъзур мектебда диндин тарсар гунир тежриба кыле тухузва. И рекъай 256 агъзур аялди 44 агъзур муаллимди тарсар гузва. Диндай тарсар гузвайбур динъгиляр ваъ, диндин тушир муаллимар я.

Талукь министрстводи мектебра Келзавай аялриз руьгьдин дуьньядикъ галаз таниш хуьн патал пуд вариант теклифнава. Сад лагъайди, и ва я маса диндиз ибадат ийизвай хи-забра чехи жезвайбур патал. Къвед лагъайди, вири динрикай санлай чирвилер къачуз Кланзавайбур патал, пуд лагъайди, чпиз гъич са динни чириз клан тийизвайбур патал. 2012-йисалай и руьгьдин тарсар Россиядин вири мектебра тухун мумкин я.

МИХЪИЗ РАХУН ТИАЛАБЗАВА

Пуд йис инлай вилик Иранда идарайра къецепатан уьлквейрин чаларай атанвай гафарикай менфят къачун къадагъа авунай. И уьлквейрин чаларай атанвай гафарин чкадал пере чала авай абуруз ухшар гафар кардик кутуна Кланзава. Месела, «пицца» гафуни чкадал «чун галай фу» хъиз таржума ийизвай гафарикай менфят къачун меслят аквазва.

Гила мектебрани пере чалан михъивилер гуьзчивал ийизва. Персиядин Академияди пере чалаз асул гъисабдай рагъкъеъчдай патан уьлквейрин чаларай атанвай гафарин чкадал менфят къачун патал къве агъзурдав агакъна гафар теклифнава. А гафар мектебра Келзавай аялризи чирзава.

КОЛУМБИЯ

ЦИЙИ ТЕКЛИФ

Колумбиядин алмир юкван мектебра ва институтра спортдин тарсар артухарун теклифнава. Абуруз луьгузвайвал, гзаф гьерекат авун ва физкультура неинки жуьлмар, гъакни инсандин мефтл патал хийирлу я. Алмирин фикрдалди, спортдал маш-гуьл хуьни мефтлдин Квалахдик гьерекат кутазва, гъакни мефтлдин зигьиндин патахъай жаваб гузвай чкайра Цийи клеткаяр аради атуниз куьмек гузва.

ТАЖИКИСТАН

ДИНДИН ТАРСАР КАРДИК КУТУНВА

Тажикстандин юкван мектебра ислам дин чирдай цийи тарс кардик кутунва. И тарс тухуниз талукь ктабарни чапдай акъуднава. Тарсар чехи синифра (8-11) Келзавай аялриз гузва. Тажикстандин мектебра аялрин руьгьдинни ахлакъдин тербия патал къулай шартлар яратмишнава.

ДАГУСТАН

АКАДЕМИЯ ТЕШКИЛНАВА

Россиядин Информатикадин Образованидин Академиядин член-корреспондент тир машгур лезги алим Тамара Шихнебиевали Дагъустандин мектебрин информатикадин муаллимрин чирвилер хкаждай «Каспий» Твар алай академия тешкилнава. Стал Сулейманан райондин Вили Сталрин юкван мектебда академиядин меркез кардик кутунва.



Чирвал хазина
ятла, зегъмет
адан куьлег я.

Лезги халкъдин
мисал

ТАРИХ

ИМАМАТ ГЪИХЪТИН ГЪУКУМАТ ТИР?

Юкван мектебда Келзавай, тархдал рикл алай са бязи аялри редакциядай XIX асирда Имам Шамила арадиз гъайи имаматдикай малумат гун тлалабзава.

Къанни вад йисуз дагъви халкъарин азавилин гьерекатдиз регъбервал гайи Имам Шамила мусурманрин цийи гъукумат – Имамат тешкилна. Ана инсанрин барабарвал гъукуматдин сясатдин килин принцип тир. Имаматдин киле имам авай, адан патавни меслятвили дуванхана кардик квай. Анал важибу месляяр гъязвавай. Шамила сифте яз суддин сад тир цийи къурулушни арадал гъанвай.

Имаматда угъривилин, ришветбазвилин, пиянискавилинни къалинчивилин аксина къетген женг чугузвай. Ина ивидин къисас вахчун къадагъа авунвай, адан чкадал тахсиркар жерме ийизвай.

Шамила Имамат мягъкемарун патал ина вичин армия туькьурна, яракъар (барут, тулар ва мсб.) акъудун тешкилна. Яракьлу къуватрин асул пай халкъдин Кетретрикай ибарат тир. Гъар пуд Квали са атлу гана Кланзавай. Гъар са дагъви жегъилди 15 йис тамам хъайидалай къулухъ армияда къуллугъна Кланзавай.

Имаматда гзаф урус аскерар ва офицерарни яшамеш жезвай. Амма есирар яз ваъ. Дагъвийрин патаз гуьгьуьллудаказ атанвайбур гзаф тир. Имам Шамила абуруз вири азалбур тирди малумарнай. Ада 1840-йисуз вичин набриз кхъей са чарче къейднай: «Чир хъухъ, чи патаз атанвай урусар чаз вафалубур я... Абуруз вири шартлар ва яшайишдин мумкинвилер тешкила.» Гуьгьуьнлай урусрикай гзафбур мусурман дин къабулна, дагъви дигьегълийрихъ галаз санал хизанар кутунай.

Имамат гзаф миллетрин гъукумат тир. Ана гзаф миллетрин векилар меслятдалди яшамеш жезвай.

Имаматда Келунин, чирвилер къачунин ва илим вилик тухунин рекъерай аталкъунар хъанвай. Мектебра сифте яз чара-чара халкъарин чаларини чирзавай.

ЧИЛ

МАСДАР ГЪИКИ КХЪИДА?

Редакциядиз чарар ракъурзавай са бязи мектебрин аялри масдарикай гъикл менфят къачудатла хъсандиз чизвач. Тагъайвилериз рехъ тагун патал масдарикай са бязи месляяр рикел хвена кланзава.

Масдар глаголдин тварцидин форма я. Ам глаголди къалурзавай гьерекатдин, кардин, гъалдин твар я. Глаголди хас лишанрикай масдарик анжах къвед ава: кечмиш хъун-тахъун, инкарвилин тай хъун.

Масдарди вуч авун? Вуч хъун? суалриз жаваб гуда. Ам арадиз гъидай суффикс –и (ни-, ун-, уьн-) я. Дегиш хъунин жигъетдай масдар существительнидиз ухшар я.

Масдар глаголдин системада жуьреба-жуьре формаяр арадиз гъун патал гегъеншиз кардик кутазвай динрикай сад я. Жуьмледа масдарди существительнири хътин везифаяр тамамарда, адакай гзафни-гзаф подлешае, дополнение, сказуемидин маналу пай ва мсб. жедла.

Аялривай гзаф вахтунда жуьмледа кьун, рахун, къакъатун, келун, хкажун, хъуруьн, гъазурун хътин масдарар дуьз кхъиз жезвач.

Месела, ик! кхъизва:
душмандин вилик пад къан патал;
адан ацукьин женг, къарагъин женг, рахан женг я;
Кваливай яргъал къакъатин хъсан туш гъвар хкажин четин я ва ик! мал.
Аквазвайвал, ина масдарикай дуьздаказ менфят къачунвач.
Дуьз тир вариант ик! я:
вилик пад къун патал;
ацукьун женг, къарагъун женг, рахун женг я;
яргъал къакъатун хъсан туш;
гъвар хкажун четин я.



ЖЕГЬИЛ АЛИМ



Нигар Зуьгърабан руш Керимова вичихъ алакьунар авай, къелунални чирвилерал рикI алай руш тирди адан мукьва-къилийриз хьсандиз чида. 1976-йисуз Бакуда дидедиз хьайи ада 115-нумрадин юкьван мектеб къизилдин медалдалди акьалтIарна. 1993-йисуз ам Азербайжандин Гьукьматдин Медицинадин Институтдик эчекIна, 1999-йисуз инаг тафаватлувилелди куьтягIна.

2001-2003-йисара З.Алиевдин ТIвару-нихъ галай Духтурар Вили Дерезадив Агакьардай Институтдин Ординатурада вичин чирвилер артухарай Нигар илимдив рикI алаз эгечIна. Ада эндокриндин онкогинекологиядин хилий тухвай ахтармишуьнрин нетижа яз 2007-йисуз кандидатвилин диссертация хьена.

Алай вахтунда жегьил алим Нигар Керимова Азербайжан Республикадин Милли Онкологиядин меркездин илимдин къуллугъчи я.

АЗИЗРИН СЕВДА

“SAMURUN” MÜSABİQƏSİ

Redaksiya qəzetin tirajını artırımaq, ona daha çox abunəçi cəlb etmək məqsədilə müsabiqə elan edir.

Müsabiqənin şərtlərinə görə:

- qəzetə 100 nəfər abunəçi cəlb edən I mükafata layiq görülməyə - Bakının Bilgəh sanatoriyasına pulsuz pulyovkə;
- 50 nəfər abunəçi cəlb edənə II mükafat - tanınmış ləzgi qələm sahiblərinin seçilmiş əsərləri;
- 30 nəfər abunəçi cəlb edənə “Suvar” ansamblının 4 albomu təqdim ediləcəkdir.

Abunəçilərin siyahısı, ünvanı və telefon nömrələri 2010-cu ilin dekabrın 1-dək redaksiyaya təqdim olunmalıdır.

Redaksiya heyəti

ГИЛА ЧИ КЪАДАР ГЬИКЪВАН ЖЕДАТІА?

2010-йисан октябрдин вацра Вирироссиядин агъалияр сиягъдиз къачун кьиле тухуда

Алатай девирриз вил веьгейтIа, урус пачагъдин вахтундилай гатIунна кьиле тухвай переписра лезги халкъдин къадар амай маса халкъарив геькигайла тIмиларун деб хьанва. На лугъди, лезгийри дуьньядиз цийи несилар акъудазвач.

2002-йисан сиягъдиз къачунин делири Россияда лезгийрин къадар 581535 кас тирди къьалунава. 1989-йисав геькигайла аварар 35,5, даргийар 39,8, къумукъар 49,8 процент, лезгийри лагъайтIа, анжах 26,4 процент артух хьанва. Лезгийрин къадр къасухдай тIмиларнавайди делидрини субутзава. Месела, 2002-йисан переписдин делидрал акъазвайвал, РФ-дин федеральный округрик акатзавай шеьеррани хуьрера Дагъустандин амай вири миллетрилай лезгийрин къадар гзаф я. Эгер меркездин округда аварин къадр 11448, къумукърин къадр 4586, даргийрин къадр 1077 кас ятIа, лезгийрин къадр 14384 кас я. Уралдин округда а миллетрин къадр анжах 3-4 агъзур кас ятIа, лезгийрин къадр 12646 кас я. Гьа икI, маса округрани.

СССР чкайдамай къьулухъ виликан республикайрай Дагъустандиз 200 агъзурдалай вириз лезгийр хтанва. Амма абур санини кьейд авунвач. И факт асасдиз къачуртIа, алатай переписдин делилини галаз анжах Дагъустанда 600 агъзурдалай вириз лезгийр хьун герек я. РФ-дин Дагъустан акатзавай къиблепатан округ галагиз амай округда анжах делидрив геькигайтIа лезгийрин къадр 200 агъзурдав агакьзава.

Агъалияр сиягъдиз къачун гьаклан кар туш. Ам миллет гьукьматдин дерезада аваз социальный жигьетдай таьминар авунин рекеь чехи кар алай месэла я. Гьавийай лезги шеьерин, районин, хуьрерин реьгерри, вири дерезайрин депутатри, илаки Госдумдин лезги депутатри агъалияр сиягъдиз къачун кьиле тухунал кьелен гуьгьивал авуна, вири лезгийр авайвал сиягъдик акатун патал къай-гъуяр акуна къанзава.

МЕЧЕТИ МИРА И РАЗДОРА

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ. В Союзном Королевстве мусульман около двух миллионов. Мечетей – больше 2000. Мусульманину в Англии хорошо. Об их правах заботятся на самом высоком уровне. Еще в 2007-м премьер-министр Гордон Браун запретил министрам использовать слово «мусульмане» в сочетании со словом «терроризм». Именно в Британии сформировали мнение о том, что терроризм – явление антиисламское. В настоящее время мусульманское сообщество имеет 13 мест в парламенте. А недавно Мусульманский совет Великобритании создал новую информационную службу, цель которой распространять достоверную информацию о религии. Также открыта служба «Антиохия» – там отражают советы новообращившимся. И количество таких растет год от года.

ФРАНЦИЯ. Ислам быстро распространяется по Франции. Сейчас там это вторая религия по популярности (после католицизма). А самих мусульман во Франции по разным подсчетам от 5 до 8 миллионов. Николя Саркози, еще будучи министром внутренних дел, неоднократно поднимал вопрос исламофобии. В 2003-м он ратовал за увеличение количества мечетей и за

борьбу с дискриминацией мусульман при приеме на работу. А на посту президента ему уже приходится призывать мусульман быть сдержанными в своей религии. В этом году в стране запретили женщинам носить паранджу, нарушитницам – штраф в 150 евро. И большая часть населения – за подобные меры. Недавно Саркози поддержал запрет строительства мечетей с минаретами в Швейцарии. Судя по опросам общественного мнения, 46% французус одобряют запрет строительства минаретов, а 40% осуждают его. Сейчас во Франции 64 мечети с минаретами. А ведь уже в 2011 году количество мусульман во Франции увеличится на порядок. К республике присоединится остров Майотта (он находится в Индийском океане), 90% его жителей – мусульмане. Сами жители подавляющим большинством голосов проголосовали за присоединение, ради этого они готовы отказаться от полигамии.

США. В США сейчас больше 2300 мечетей. Скоро откроется еще одна в Нью-Йорке, прямо на месте башен-близнецов, взорванных террористами 11 сентября 2001 года. Ее строительство поддержал президент США Барак Обама, несмотря на то, что, судя по соцопросам, 70%

американцев – против. Некоторые из них даже вышли на митинг. Тем не менее на 11 сентября 2011 года запланировано открытие мечети.

В Штатах и до этого возникали конфликты на религиозной почве. Чтобы примирить мусульман с современными американскими реалиями, правительство предложило сделать «либеральную» версию ислама, в которой будут пересмотрены шариатские правовые положения. Но у большинства исламистов подобные предложения вызывают негативную реакцию. Зато молодое поколение мусульман предлагает «демократический халифат». В рамках этой концепции уживаются и демократические нормы, и шариат. А пока шести миллионам американских мусульман приходится самостоятельно искать выходы из ситуации. Мусульманские праздники там не возведены в ранг государственных, а значит, и Курбан-байрам, и Ураза-байрам верующие отмечают на работе. Те, кому удастся отпрасть, как правило, отмечают праздники на территории мечетей и исламских центров. Если их не хватает, арендуют еще помещения. А когда прихожан очень много, берут в аренду футбольные поля и стадионы.

ГЪАРФАРИЗ ТАЛУКЪ ГАФАР

- Гъ - гьил, гьаб, гьал, гьел, гьвар, гьарикI, гьвел, гьвергьвер
- Гь - гьад, гьамга, гьебе, гьерт, гьешем, гьуьл, гьяд, гьяркьуь
- Къ - къаф, къад, къай, къазма, къал, къаних, къатай, къацу, къени
- Кь - кьал, къацI, къару, къекьел, къелечI, къемкьер, къеб, къигьитI
- КI - кIам, кIакI, кIапIал, кIани, кIвал, кIвач, кIел, кIеле, кIир
- ПI - пIагь, пIини, пIипI, пIир, пIузар, пIивитI, пIатI, пIакьракь, пIиш
- ТI - тIал, тIанур, тIапIас, тIарам, тIач, тIвал, тIветI, тIул, тIили
- Уь - уьгьуь, уьзден, уьлен, уьлчи, уьлуьган, уьзенг, уьлке, уьфт, уьцIуь
- Хь - хьалхьам, хьалхьас, хьархь, хьач, хьварц, хьверы, хьел, хьире
- Хь - хьар, хьахь, хьел, хьирхьам, хьи, хьиз, хьун, хьухь, хьтин
- ЦI - цIай, цIар, цIам, цIайлапан, цIалцIам, цIицI, цIирх, цIуд, цIугь
- ЧI - чIал, чIав, чIар, чIатI, чIаф, чIиж, чIикь, чIил, чIичI, чIух

ELAN

Baki bağlarından birində işləmək üçün təcili olaraq ərlə arxada bağban və evəbaxan yeri təklif olunur. Nisbətən yaşlı, uşaqları olmayan və ya onlardan ayrı yaşayan ailə məqsədauyğundur. Onların ixtiyarına hər cür şəraiti olan ayrıca mənzil verilir.

Tel. : /050/ 587-58-59

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

“Samur” qəzeti redaksiyasının kollektivi Amil Sərkərova atası

Zabitin

faciəli ölümündən kədərləndiyini bildirir və dərin hüznlə başsağlığı verir.

“Samur” qəzeti redaksiyasının kollektivi Nigar Muradovaya atası

Şixnəbinin

vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

САМУР

Главный редактор
Седает Керимова

Адрес редакции: AZ 1073 Баку, проспект Метбуэт, 529-й квартал, Издательство “Азербайджан”, этаж 3, каб. № 101.
www.samurpress.com
e-mail: sedagetkerimova@rambler.ru

Расчетный счет
26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Пер. № 78

Индекс: 5581
Тираж: 2000
Тел: 432-92-17

НАПЕЧАТАНА В ИЗДАТЕЛЬСТВЕ “АЗЕРБАЙДЖАН”